

Rubrika "Sēlijas dimanti"

Voldemārs Spārniņš – Viesītes sporta dzīves leģenda

Šogad 16. februārī paiet tieši 100 gadu, kopš dzimis izcilais fizikultūras skolotājs un sporta treneris Voldemārs Spārniņš. Skolotāja dzīves gaitas sākās Krievijā. Voldemārs piedzima Kurskā 1919. gada 16. februārī Jāņa un Eiženijas Spārniņu ģimenē. Tēvs (dzimis 1889. gadā) bija iesaukts cariskās Krievijas armijā, simpatizēja lieliniekiem un pēc Oktobra revolūcijas Krievijā iestājās Sarkanajā armijā. Māte, dzimusi Eiženija Sediks, bija skolotāja, kura, sākoties Pirmajam pasaules karam, bija devusies bēgļu gaitās. Ģimene nolēma nosaukt dēlu vārdā Voldemārs par godu tēva brālim, kapteinim Voldemāram Spārniņam, kurš cīnījās Kalpaka bataljona rindās un krita 1919. gada 12. novembrī. Apglabāts Rīgas Brāļu kapos.

1920. gadā Latvijā norisinājās Brīvības cīņu noslēguma posms – Latvijas armija ar Polijas armijas atbalstu janvārī pilnībā atbrīvoja Latgali no lieliniekiem. Sākās miera sarunas ar Padomju Krieviju, to rezultātā 1920. gada 11. augustā Rīgā tiek noslēgts miera līgums. Tika panākta vienošanās par bēgļu atgriešanos Latvijā. Pēc miera līguma Krievijā izformēja esošās daudzās latviešu strēlnieku daļas un vairums strēlnieku atgriezās Latvijā. Arī Jāņa Spārniņa ģimene nolēma atgriezties, un 1920. gadā viņi atbrauc uz Latviju. Ģimene sāk dzīvot un saimniekot Aiviekstes pagasta saimniecībā "Mālkalni". Saimniecība ir neliela, apmēram 15 ha, un pieder Jāņa tēvam, arī vārdā Jānis. Voldemāram agri, 1922. gadā, mirst māte - viņam ir tikai 3 gadi. Tālāk Voldemāru audzina tēvs un vecvecāki.

Voldemārs sāk mācīties Aiviekstes pagasta Ķūģu 4 klašu pamatskolā, pēc tam Aiviekstes pagasta 6 klašu pamatskolā Krievciemā. Šajā skolā strādāja tikai 4 skolotāji, bet bērnu skaits bija ap 130. Saimniecībā "Mālkalni" strādā jauna sieviete Vida Zemīte (1898 - 1964). Voldemāra tēvs ieskatās viņā un 1928. gadā apprecas otrreiz. Voldemāram ejot pamatskolā, tēva ģimenē piedzimst divas meitas un dēls: Ausma 1930. gadā, Uldis 1931. gadā un Lilija 1933. gadā. 1934. gadā Voldemārs pabeidz Aiviekstes pamatskolu un sāk mācīties Pļaviņu pilsētas ģimnāzijā. 1937. gadā ģimenē vēl piedzimst viens Voldemāra pusbrālis Jānis. Kopā Jāņa Spārniņa ģimenē ir jau 5 bērni, turklāt ģimene nav turīga. Voldemāra tēvam īsti lauksaimniecības darbi nepatīk, tāpēc strādā par apdrošināšanas aģentu. Lai iegūtu naudu mācībām, Voldemāram vajadzēja katru gadu lasīt mežā sēnes, ogas un vasarās strādāt smagu fizisku darbu Aiviekstes spēkstacijā. Pļaviņu pilsētas ģimnāziju V. Spārniņš beidz 1939. gadā. Atzīmes ir labas, bet īpaši Voldemāram padodas fizika, rasēšana, militārā mācība un vingrošana, šajos priekšmetos tikai teicams novērtējums.

1939. gada pavasarī saasinās situācija Eiropā. Martā nacistiskā Vācija ieiet Čehoslovākijā un piespiež Lietuvu atdot Vācijai Klaipēdas apgabalu. Tā paša gada 23. augustā tiek parakstīts tā saucamais Molotova - Ribentropa pakts (slepenais protokols), kas nosaka, ka Latvija, Somija un Igaunija nonāk PSRS interešu sfērā. 1. septembrī ar gaisa spēku uzlidojumiem Krakovai, Lodzai un Varšavai Vācija sāk iebrukumu Polijā, un 28. septembrī Polijas armija kapitulē Varšavā. Latvijā jūtama kara elpa.

1939. gada jūnijā Voldemārs saņem ģimnāzijas Gatavības apliecību, bet jau rudenī iestājas Latvijas armijā Zemgales artilērijas pulkā. Vienā savā autobiogrāfijā V. Spārniņš iestāšanos Latvijas armijā pamato ar nepieciešamību gūt līdzekļus tālākām mācībām augstskolā. Pulku komandēja pulkvedis A. Kasparsons, un tas bija dislocēts Daugavpils cietoksnī. Pēc Polijas iznīcināšanas 1939. gada septembrī Latvijas valdība veic daļēju slēpto mobilizāciju. Iesauc armijā atvaļinātos karavīrus "līdz turpmākajam rīkojumam". Armijā liela uzmanība tiek pievērsta karavīru militāri fiziskajai audzināšanai. Karavīru fizisko spēju un specifisko prasmju izkopšanai zēniem liek nodarboties ar riteņbraukšanu, šaušanu, peldēšanu, vieglatlētiķu un slēpošanu. Šajā laikā Voldemārs Spārniņš iegūst daudzas

prasmes un mācību metodes. Vēlāk vairākās savās autobiogrāfijās skolotājs atzīmē, ka tēva politiskās nostājas dēļ viņu armijā nepaaugstina izglītībai atbilstošā dienesta pakāpē.

1939. gada 5. oktobrī Maskavā tiek parakstīts PSRS un Latvijas savstarpējās palīdzības pakts un sākas Padomju Savienības kara bāzu izveide Latvijā. Ar 30. oktobri sākas vairāk nekā 60000 vācbaltiešu izceļošana. Latvija ir pilnīgā Padomju Savienības kontrolē. 1940. gada 17. jūnijā agri no rīta PSRS karaspēks ienāk Latvijā. Pusdienlaikā jau ir pārņemta Rīga. Latvijas Saeima 21. jūlijā pasludina valstī padomju varu.

Tiek likvidēta Latvijas armija un izveidota Tautas armija. Samazina armijas skaitlisko sastāvu un no dienesta atbrīvo visus Latvijas armijai lojālos virsniekus. 1940. gada vasarā Tautas armiju pārformē par 24. teritoriālo strēlnieku korpusu un iekļauj Sarkanajā armijā. Zemgales artilērijas pulku pārveido par 624. vieglās artilērijas pulku. Par pulka komandieri nozīmē pulkvedi - leitnantu A. Rozīti un izvieto Limbažos. V. Spārniņš turpina dienestu 624. vieglās artilērijas pulkā kā jaunākais seržants un nodaļas komandieris. 1941. gada 14. jūnija naktī Latvijā notiek iedzīvotāju masveida deportācija. Vienā naktī deportē 15424 Latvijas pilsoņus. Šajā pat dienā 24. teritoriālā strēlnieku korpusa vasaras nometnēs Litenē apcietina 424 virsniekus un deportē uz Noriļskas darbu labošanas nometnēm.

1941. gada 22. jūnijā Vācija uzbrūk Padomju Savienībai. Jau ar pirmo kara dienu vācu armijas grupa "Nord" (630000 vīri) šķērso Latvijas robežu. Sarkanā armija atkāpās haotiski, nenotika nekāda plānveida evakuācija. Artilērijas pulks, kurā dien V. Spārniņš, atrodas nometnē Alūksnē. Tiek izdota pavēle, ka visi Sarkanās armijas karavīri, kuri dien no Baltijas valstīm, tiek demobilizēti, tai skaitā arī Voldemārs Spārniņš. Voldemārs dodas uz tēva mājām "Mālkalni" un sāk dzīvot, un strādāt saimniecībā. 8. jūlijā vācu armija jau bija pārņēmusi visu Latviju. 17. kara dienās Sarkanā armija un jūras kara flote cieta milzīgus zaudējumus: 88000 karavīru, lielu daudzumu tanku, lidmašīnu, kara kuģu.

Tā kā Voldemāra tēvs Jānis Spārniņš bija dienējis Sarkanajā armijā un labi prata krievu valodu, viņu 1940. gadā iecel par Aiviekstes pagasta izpildkomitejas priekšsēdētāju. Sākoties nacistiskās Vācijas okupācijai, tēvu vajā, līdz viņu apcietina. Rudens pusē tēvu atbrīvo, tad Voldemārs atstāj tēva saimniecību un no oktobra mēneša sāk strādāt Krustpils cukurfabrikā par strādnieku.

Strādādams Krustpils cukurfabrikā, Voldemārs iepazīstas ar savu mūža mīlestību Annu - Veltu Lazdiņu. Velta ir dzimusi 1920. gada 24. oktobrī Biržu pagastā un strādā cukurfabrikā par grāmatvedi. 1942. gada 14. novembrī Jēkabpilī mācītājs J. R. Mēders salaulā Voldemāru un Veltu. Sieva skolotājam ir bijusi liels atbalsts visu mūžu - gan gūstā, gan pēckara grūtajos laikos.

Cukura pārstrādes sezonai beidzoties, V. Spārniņš no 1942. gada janvāra sāk strādāt Krustpils pilsētas apgādes daļā par kancelejas ierēdni. 1943. gada 19. maijā Jēkabpilī Spārniņu ģimenē piedzimst pirmais bērns – dēls Gaitis.

1943. gadā pasliktinājās vācu armijas situācija Austrumu frontē. 23. janvārī Vācijas fīrers A. Hitlers pavēl SS reihsfīreram H. Himleram izveidot Latviešu SS brīvprātīgo leģionu. Ar 1943. gada 10. februāra pavēli tiek veidots leģions. Tiek izsludināta brīvprātīgo pieteikšanās leģionā, bet nav atsauces. Tāpēc vācieši veic 5 mobilizācijas akcijas, iesaucot 1917. - 1926. gadā dzimušos vīriešus. Par nepakļaušanos draud bargi sodi, pat nošaušana. Piespiedu kārtā V. Spārniņš 1943. gada 6. jūnijā, kad tikko dzimušajam dēlam nav pat vēl viens mēnesis, tiek iesaukts Latviešu SS brīvprātīgo leģionā. Tiek piešķirta dienesta pakāpe – jefreitors, dien Jelgavā, tad Džūkstē.

1944. gada jūlijā PSRS armijas 1. Baltijas frontes karaspēka vienības ienāk Latvijā, un oktobra sākumā tās ir izlauzušās līdz Baltijas jūrai. Latvijā ir ielenkta vācu armijas grupa

“Ziemeļi”. Tieši pie Džūkstes 1944. gada decembra kaujās sastopas abu karaspēku latviešu formējumi: Latviešu leģiona 19. SS divīzija un Sarkanās armijas 130. Latviešu strēlnieku korpus. Tā saucamajā “Kurzemes cietoksnī” atradās 32 vācu divīzijas, kas padevās gūstā tikai 8. maijā, kad nacistiskā Vācija parakstīja kapitulācijas aktus (7. maijā Reimsā un 9. maijā Karlhorstē). Kapitulācijas brīdī V. Spārniņš ir slimnīcā. Nonākot gūstā, V. Spārniņš tiek nosūtīts uz filtrācijas nometni. No filtrācijas nometnes gūsteknis nonāk Tambovas apgabalā, Moršanskas pilsētā. Tur Voldemārs strādā Maskavas - Saratovas gāzes vada būvē līdz 1946. gada septembrim.

1945. gada maijā Voldemāra tēvu Jāni atkal ieceļ par Aiviekstes pagasta izpildkomitejas priekšsēdētāju. 1945. gada oktobrī Jānis Spārniņš organizē graudu nodošanu valstij, sapulces laikā uzbrūk nacionālo partizānu grupa, kas nomētā sanākušos ar granātām. Mirst Voldemāra tēvs.

Kā atcerējās skolotāja meita Dacīte Bārda (Spārniņa), tēvs stāstījis, kā viņš izbēdzis no gūsta. Tā kā viņam ir bijusi izglītība un viņš zinājis krievu valodu, tad ticis nozīmēts par rakstvedi nometnē. Beidzoties gāzes vada izbūves darbiem Tambovas apgabalā, lielākā daļa gūstekņu tiek sūtīti tālāk pa etapu uz Sibīriju. Spārniņam uzdod gatavot gūstekņu sarakstus, kurus paredzēts nosūtīt un kuriem jāpaliek nometnē. Veidojot šos sarakstus, Voldemārs sevi un vēl vienu savu leģiona biedru no Latvijas neieraksta nevienā sarakstā. Sākoties gūstekņu aizvešanai ar vagoniem, Spārniņš ar savu biedru bēg. Tā kā abu gūstekņu nav sarakstos, viņus nemeklē. Abi gūstekņi bēg uz dzelzceļa staciju un ar vilcienu brauc uz nākošo iespējamo staciju, kas ir Rietumu virzienā. Pa nakti viņi slepus brauc, pieķērušies vagoniem vai uz to jumtiem. Pa dienu guļ zem vagoniem stacijā nomaļās vietās. Lai paēstu, viņi ubago vai mēģina kaut ko nozagt. Vienreiz izdodas paņemt nelielus auduma gabalus, ko aptin ap sevi un stacijās mēģina pārdot. Bet, pārdodot audumus, vienā stacijā viņus notver milicija. Izdevies atpirkties, atdodot visus auduma gabalus. Pusbadā un noskranduši abi bēgļi nonāk Latvijā. 1945. gada rudens pusē Voldemārs atkal redz savu sievu un mazo 2 gadus veco puisīti. Lai varētu dzīvot, ir nepieciešami dokumenti. Kā rakstīts grāmatā “Volejbols Latvijā. No saknēm līdz mūsdienām. Apgāds “Jumava”, 2018”: “Sievastēvs kāvis cūku un braucis uz pagasta centru. Kā jau padomju laikos bieži gadījās, likumu bardzība sadzīvoja ar iespēju tos apiet un Spārniņš dokumentus saņēma.” Stāsts liekas ticams, jo Veltas tēvam Jānim Lazdiņam patiesi pirmskara laikā piederēja jaunsaimniecība. Tomēr nekur nav atrodams apstiprinājums šādam faktam - ne arhīvu materiālos, ne paša skolotāja rakstītajās atmiņās.

1946. gada oktobrī V. Spārniņš sāk strādāt Gostiņu pilsētas 7 klašu pamatskolā par darbvedi, bet ar 16. novembri - Jēkabpils apriņķa rūpkombinātā par grāmatvedi. Kad nostrādāti 3 mēneši rūpkombinātā, Voldemāram tiek piedāvāts darbs Biržu lauksaimniecības skolā, un ar 1947. gada 18. februāri viņš sāk strādāt skolā par saimniecības pārzini un stundu pasniedzēju. Kā stundu pasniedzējs V. Spārniņš māca fizisko audzināšanu, matemātiku un pat angļu valodu. Interesanti, ka pats skolotājs 1951. gada 31. oktobrī raksta kadru anketā, ka viņš zina vācu un angļu valodas, bet vāji. Skolas direktors Gutmanis savā atsauksmē par Spārniņu raksta, ka viņš teicami izpilda uzticētos darbus, bet sevišķi daudz darba un laika velta skolas sporta nodarbību organizēšanā. V. Spārniņa aktivitātes un prasme organizēt darbu liek Lauksaimniecības ministrijai ar 1948. gada 1. maiju iecelt viņu par skolas vecāko grāmatvedi. Diemžēl šis darba posms ir ļoti īss, jo ar 1948. gada 1. oktobri Biržu lauksaimniecības skola tiek “pārorganizēta” un V. Spārniņš atbrīvots no darba. Tūlīt V. Spārniņš raksta iesniegumu Jēkabpils apriņķa Tautas izglītības nodaļas (TIN) vadītājam L. Lapiņai par skolotāja darbu. TIN ar 1948. gada 5. oktobra pavēli Nr. 279 ieceļ Voldemāru Spārniņu ar 10. oktobri par Viesītes vidusskolas fizikultūras skolotāju. Tā sākas profesionāla

fizikultūras skolotāja un trenera gaitas – īstenais Voldemāra Spārniņa dzīves aicinājums.

1948. gada nogalē mainās arī Viesītes vidusskola vadība. Ar 1. decembri no Jēkabpils uz Viesīti par skolas direktoru tiek pārcelts Vladimirs Poliektovs. V. Poliektovs ir 30 gadus jauns enerģisks skolotājs, kas grib izveidot skolu par vienu labākajām rajonā. Liktenīgi, ka Spārniņa ģimene un Poliektova ģimene sāk dzīvot kopā vienā mājā Sarkanarmijas (tagad Biržu) ielā 21. Direktors Poliektovs atstāj lielu iespaidu uz Voldemāru Spārniņu, un laika gaitā izveidojas cieša draudzība starp abiem skolotājiem.

Sākot darbu vidusskolā, V. Spārniņš saprot, ka bez augstākās izglītības viņš ilgi nestrādās par fizikultūras skolotāju. Tāpēc jau tajā pašā 1948. gadā skolotājs sāk mācīties P. Leshafta vārdā nosauktajā Ļeņingradas valsts ar Ļeņina un Sarkanā Karoga ordeņiem apbalvotajā fiziskās kultūras institūtā. Pēc kara institūts ir Rīgā atvēris konsultāciju un mācību punktu. V. Spārniņš iestājas institūta neklātienes nodaļā. 1949. gadā no 25. līdz 30. martam Latvijā notiek otrā civiliedzīvotāju masu deportācija. V. Spārniņa ģimeni šī deportācija neskar. Ļoti nozīmīgs moments Voldemāra Spārniņa ģimenē ir meitas Dacītes piedzimšana 1950. gada 22. jūnijā. Skolotājs nepārtrauc mācības augstskolā, un 1951. gadā viņš pabeidz Ļeņingradas valsts fiziskās kultūras institūta trīs kursus. Tas ļauj viņam 1952. gada 1. augustā saņemt LPSR Izglītības ministrijas Atestātu, ka Voldemāram Spārniņam ir piešķirts vidusskolas skolotāja nosaukums ar tiesībām mācīt pirmajās septiņās klasēs. V. Spārniņš turpina tālāk studijas 4. kursā, bet, kā pats norāda autobiogrāfijās, tad institūta vadība neļauj viņam tālāk turpināt studijas biogrāfijas dēļ (dienests Latviešu SS leģionā) un izslēdz no augstskolas. 1953. gadā mirst Padomju Savienības diktators J. Staļins un sākas zināmas izmaiņas politiskajā sistēmā jeb tas saucamais “Hruščova atkusnis”. Tas ļauj vēlāk, 1955. gadā, skolotājam turpināt studijas un iegūt augstāko izglītību.

Skolotājs Spārniņš ar lielu atbildību plāno un vada fizikultūras nodarbības. Daudz darba iegulda stundu un ārpusstundu nodarbībās. Skolotāja darba sākumā V. Spārniņam jācīnās ar skolēnu attieksmi pret fizikultūras stundām. Vairums skolēnu tās uzskata par nenopietnām. Tikai pateicoties skolotāja līdzsvarotajam un mierīgajam izturēšanās stilam un skaidrojošajām pamācībām, izdodas pamazām panākt, ka skolēni nopietni izturas pret vingrošanu stundās un sporta nodarbībām. 1951. gada pavasarī Neretas rajona TIN skolu inspektors Birkens pārbauda skolotāja Spārniņa fizikultūras nodarbības. Savā aktā viņš raksta: “Hospitētajās vingrošanas stundās skolotājs labi organizēja darbu. Stundas ievadījums sākas ar iesildītajiem vingrojumiem, pēc tam pakāpeniski pārgāja pie līdzsvara vingrojumiem. ... skolotājs ievēro skolēnu auguma pakāpes, ļoti uzmanīgi seko vingrojumu izpildei, labo kļūdas, ievēro visus drošības noteikumus. Stundas laikā audzina skolēnos izturību, biedriskumu, kolektīvismu...”

Jāatzīmē skolotāja darba sākumā tāds interesants fakts, ka Voldemārs Spārniņš bija labs dejotājs. Pat vadīja skolēniem tautas deju pulciņu.

V. Spārniņš visu laiku ceļ savu kvalifikāciju. Daudz lasa zinātniski metodisko sporta literatūru, piedalās Skolotāju kvalifikācijas celšanas institūta rīkotajos semināros. Redzot V. Spārniņa aktīvo darbību, Neretas TIN vadītājs 1954. gada 4. augustā ieceļ skolotāju Spārniņu par Neretas rajona fiziskās audzināšanas metodiskās apvienības vadītāju. Tā pašā gada 9. jūnijā V. Spārniņš saņem Neretas TIN pateicību par pionieru salidojuma sagatavošanu un novadīšanu.

Viesītes vidusskolai nav sava sporta stadiona. Skolotājs ar aktīvu direktora V. Poliektova atbalstu sāk aiz Vales kalniņa veidot sporta laukumu (stadionu). Kā raksta Neretas rajona TIN vadītājs Kazakevičs 1955. gadā, tad “triju gadu laikā b. Spārniņa vadībā

ir uzbūvēts pie Viesītes vidusskolas sporta laukums ar visiem vajadzīgiem sektoriem". No 1952. gada V. Spārniņš aktīvi darbojas Neretas rajona līmenī ne tikai kā fiziskās audzināšanas metodiskās apvienības vadītājs, bet arī kā sabiedriskais inspektors, kas sniedz palīdzību rajona skolu fiziskās kultūras skolotājiem.

Lai iegūtu augstāko izglītību, V. Spārniņš 1955. gadā iestājas Latvijas Valsts fiziskās kultūras institūtā - LVFKI (tagad Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija) neklātienes nodaļā. Skolotājs 1957. gadā no Rīgas raksta savai sievai, ka ...dūšīgi raujas ar mācīšanos un vispār braukšanas Rīgā ir ļoti daudz: peldētava pie zooloģiskā dārza, tad vieglatlētika Daugavas stadionā un vingrošana pilsētas centrā. Pagrūti ejot ar krievu valodu. Skolotājs sekmīgi kārtu eksāmenus un 1960. gadā saņem diplomu, ka beidzis LVFKI pilnu kursu un viņam piešķirta Fiziskās kultūras un sporta pasniedzēja kvalifikācija. Paralēli savām mācībām skolotājs ar lielu degsmi strādā skolā ar audzēkņiem. Gan 1956. gada 29. jūlijā, gan 1959. gada 7. februārī un 16. aprīlī, gan 1960. gada 3. maijā Neretas rajona TIN, vēlāk Jēkabpils rajona TIN izsaka V. Spārniņam pateicību par pašizlīdzīgu un teicamu darbu un labiem panākumiem skolēnu fiziskajā audzināšanā.

50. gadu pirmajā pusē vidusskolā mācās 1936. gadā dzimušais Jānis Krasovskis. Kā atcerējās Jāņa klasesbiedrs Andrejs Treijs, tad Jānis katru rītu uz skolu nācis pa taisnāko ceļu no mājām "Ratnieki". Bet šo ceļu aizšķērso apmēram 5 m plats grāvis ar ūdeni. Lai grāvim tiktu pāri, Jānis nolemj izmantot kārti. Viņš uztaisa atsperīgu kārti no lazdas koka un kārti līdz ar somu nes līdz skolai un atpakaļ, lai pārlēktu pāri grāvim. Skolotājs Spārniņš redz atlētisku puisi ar lielu gribasspēku un sāk viņu trenēt kārtslēkšanā. Jānis veic daudz vingrojumu, piedalās piramīdu veidošanā un pat spēlē basketbolu.

Šajā laikā vidusskolai tiek būvēts jauns un liels sporta stadions. Jānis ilgas stundas pavada jaunā stadiona kārtslēkšanas sektorā. Vēl nepabeidzis vidusskolu, Jānis Krasovskis 1955. gadā kļūst par Latvijas PSR vicečempionu. 1956. gadā pēc vidusskolas pabeigšanas Jānis intensīvi trenējas un tiek uzaicināts uz PSRS Armijas centrālo sporta klubu. 1957. gadā Jānis pārceļas uz dzīvi Maskavā. No šī brīža viņš PSRS izlasē pārstāv Krievijas PFSR. 1960. gadā Jānis Krasovskis uzstāda Eiropas rekordu kārtslēkšana - 4,65 m. Tajā pašā gadā no 25. augusta līdz 11. septembrim Romā notiek XVII Olimpiskās spēles, kurās PSRS izlases sastāvā piedalās arī Jānis Krasovskis. Trīs reizes viņš mēģina pārvarēt 4,40 m augstumu, tas neizdodas. Ar pārlēkto 4,30 m augstumu J. Krasovskis paliek 13. vietā. Jānis nopietni gatavojas 1962. gada Eiropas čempionātam vieglatlētikā, tiek pieteikts startam, taču slimības dēļ nepiedalās. Nav informācijas par slimību. Zināms, ka pasliktinās Jāņa Krasovska psihiskais stāvoklis un viņam ir jāpārtrauc profesionālā sportošana. J. Krasovskis pārceļas uz Rīgu, dzīvo Ausekļa ielā un ārstējas Rīgas Psihoneiroloģiskajā slimnīcā (tagad Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs). Klasesbiedri Jāni ir satikuši 70. gadu beigās neilgi pirms viņa nāves. Jānis Krasovskis bija izcilākais Voldemāra Spārniņa audzēknis un vēl joprojām ir izcilākais sportists, kas nācis no Viesītes vidusskolas.

1955. gadā Viesītes vidusskolu beidz Dainis Jurušs. Skolotājs Spārniņš ir saskatījis vieglatlēta dotības jaunietī un to trenē trīssoļlēkšanā. Progress ir ļoti ātrs, un drīz Dainis Jurušs kļūst par republikas skolēnu jaunatnes čempionu trīssoļlēkšanā. Nav pieejama detalizētāka informācija, arī klasesbiedri nevarēja neko vairāk par viņu pastāstīt.

50. gadu sākumā Viesītes vidusskolā mācās meitene no Saukas – 1938. gadā dzimušā Vija Malceniece (tagad Vija Grosgale). Vija katru dienu no mājām uz skolu un atpakaļ brauca ar riteni. Tikai vienā virzienā bija jābrauc 12 km pa grants ceļu un vēl tikpat pēcpusdienā atpakaļ. Skolotājs Spārniņš ievēroja meitenes lielo izturību un sāka viņu trenēt riteņbraukšanā. Skolotājam bija labas zināšanas par riteņbraukšanu, jo Latvijas armijā tas

bija viens no galvenajiem sporta veidiem. Un jau 1954. gadā Vija tiek uzaicināta uz Latvijas PSR skolēnu izlases vasaras treniņnometni. 3 gadus Vija trenējas republikas izlasē. 1955. gadā notiek Latvijas skolēnu spartakiāde. Rīgā, Biķernieku trasē, 25 km distancē notiek skolēnu riteņbraucēju sacensības šosejā. Vija Malceniēce uzvar un kļūst par republikas skolēnu jaunatnes čempioni. Vija piedalās dažādos Vissavienības mačos. Ļeņingradā PSRP skolēnu spartakiādē izcīna 9. vietu. 1957. gadā Vija Malceniēce beidz Viesītes vidusskolu un iestājas Latvijas Lauksaimniecības akadēmijā (tagad Latvijas Lauksaimniecības universitāte), lai mācītos par ūdenssaimniecības inženieri. Mācības atbīda profesionālo sportu otrā plānā, tomēr visu mūžu paliek aktīva sportiste.

50 gados Latvijā plaši sāka izplatīties volejbola (“tautas bumbas”) spēlēšana. Kā atcerējās izcilākais Viesītes volejbolists Kārlis Greiškals, volejbolu spēlēja visā Sēlijā: Neretā, Jēkabpilī, Aknīstē un citur. Volejbola spēlei nevajadzēja dārgu un nedabūjamu inventāru. Pietika pat ar virvi un bumbu. Laba bumba maksāja īpaši dārgi, un to sargāja ļoti rūpīgi. Viesītē volejbols ienāca ar Viesītes dzelzceļa depo komandu un interesantā kārtā arī ar skolotāja sievu Veltu Spārniņu. Veltai ļoti patika spēlēt volejbolu. Tā volejbols “pārņēma” Voldemāru Spārniņu. Starp citu, Velta daudz palīdzēja savam vīram darbā ar meiteņu volejbola komandām.

Volejbols Viesītes vidusskolā tika izvēlēts par galveno sporta veidu tieši tad, kad V. Spārniņš mācās LVFKI. Pēc šāda lēmuma pieņemšanas skolā ārpusklases nodarbības pamatā tika pakārtotas volejbolam. Netika ignorēti citi sporta veidi, tomēr uzsvars tika likts uz volejbola spēli. Tiem skolēniem, kas gribēja trenēties volejbolā, bija regulāri treniņi. V. Spārniņš audzināja skolēnos profesionālu attieksmi pret sportu, cīnījās pret smēķēšanu un ieaudzināja atbildību pret sacensībām, piemēram, pirms mačiem audzēkņi negāja uz ballēm. Skolotājs lēnām un pacietīgi kāpināja fiziskās slodzes spēlētājiem. V. Spārniņš bija radošs treneris. Izmēģināja dažādas novatoriskas treniņu metodes. Lai nostiprinātu pirkstus, lika spēlēt pildbumbas pret sienu. Kā stāstīja skolotāja meita, tad tēvam bija izveidota vesela kartotēka ar kartiņām, uz kurām bija sarakstīti un saziņēti vingrinājumi volejbolistiem. Tēvs rūpīgi studējis volejbola apmācības metodiku, piemēram, kā pareizi jāveido piespēles. Kā interesantu piemēru skolotāja radošumam var minēt zēnu volejbola komandas braucienus uz sacensībām Grobiņā. Autobusu skolēnu vešanai nebija, visi braucieni notika smagajās automašīnās. Lai garajā braucienā skolēni nenogurtu un nenosaltu, skolotājs lika ielikt automašīnas kravas kastē vingrošanas matračus, sportistiem bija jāguļ uz matračiem un jāapsedzas ar segām. Tas, ka V. Spārniņš prata rūpīgi plānot nodarbības un metodiski pareizi tās vadīt, ir uzsvērts daudzos viņa darba raksturojumos. Panākumi ilgi nebija jāgaida. Un tā 50. gadu beigās sākas “Viesītes volejbola stāsts”.

1959. gadā Viesītes vidusskolas zēnu komanda republikas Bērnu un jaunatnes sporta skolu (BSS) sacensībās volejbolā izcīna 1. vietu. Pēc gada Minskā notiek Vissavienības skolēnu un jaunatnes spartakiāde volejbolā, kur Viesītes puīšu komanda lauku grupā izcīna 1. vietu un kļūst par PSRS skolēnu čempioniem. Komandā spēlēja Jānis Kohanovičs (kapteinis), Kārlis Greiškals, Gaitis Spārniņš, Vilnis Siliņš, Gunārs Lazda, Aivars Šūmahers, Zigurds Stāmers, Jānis Ērmanis, Voldemārs Paupers.

Šajā zēnu komandā spēlēja izcilākais volejbolists, kas nācis no Viesītes vidusskolas – Kārlis Greiškals. Kārlis dzimis 1942. gadā Viesītē, kad tā skaitījās Trešā reiha teritorija Ostlande. Kārļa māte viena pati audzina 4 dēlus. Ģimene dzīvo nabadzīgi, tāpēc Kārlis piestrādā Viesītes dzelzceļa depo: krauj ogles, mazgā vagonus. Sākumā Kārlis aizraujas ar soļošanu, vingrošanu un vesera mešanu. Labus panākumus viņš gūst slēpošanā, kļūstot pat par Jēkabpils rajona skolēnu čempionu. Tomēr skolotājs Spārniņš viņu “virza” uz volejbolu.

Kārlis bija ambiciozs audzēknis, cītīgi trenējās un jau 1959. gadā spēlēja republikas skolēnu izlasē. 1961. gadā Kārlis pabeidz Viesītes vidusskolu un iestājas LVFKI. Šajā laikā Kārlis tiek iesaukts Padomju Armijā un savieno dienestu ar sportošanu. 1964. gadā Rīgas “Radiotehnika” komandas treneris M. Amaļins uzaicina Kārli trenēties meistarkomandā. 1965. gadā K. Greiškals jau spēlē Rīgas “Radiotehniķi”. 1966. gadā Kārlis uzsāk savu pedagoga darbu Cēsu rajona Vecpiebalgas vidusskolā. Skolā viņš nostrādā līdz 1971. gadam un izaudzina daudzus labus volejbolistus. Izcilākā no Kārļa audzēknēm ir Vija Bērziņa-Lagzdiņa, kura ilgus gadus spēlēja “Auroras” meistarkomandā un PSRS jaunatnes izlases sastāvā 1973. un 1975. gadā kļuva par divkārtēju Eiropas junioru čempioni.

Viesītes vidusskolas zēnu un meiteņu komandas turpina gūt uzvaras volejbola sacensībās visas republikas mērogā. 1962. gadā skolas zēnu un meiteņu komandas iegūst 1. vietu Rīgas BSS Pionieru kausa izcīņā, tai pašā gadā izcīnā arī 1. vietu republikas Pionieru spartakiādē. 1962. gadā Viesītes vidusskola komanda piedalās Vissavienības skolēnu sacensībās Voronežā, bet neiegūst godalgotas vietas. 1963. gadā Saldū LPSR Izglītības ministrijas kausa izcīņā Viesītes jauniešu komanda pieveic visas BSS. 1964. gadā notiek Vissavienības II Pionieru sporta spēles starptautiskajā pionieru nometnē “Arteks”. Lauku skolu grupā tiesības braukt uz Krimu iegūst V. Spārniņa trenētā Viesītes vidusskolas meiteņu komanda. Tā kā Krimā ir liels karstums, tad skolotājs Viesītē organizē treniņus komandai tieši dienas vidū. Nometnē “Arteks” spēles sākās ļoti agri no rīta, tāpēc V. Spārniņš izvēlējās skolēnus celt augšā jau plkst. 6.00, lai meitenes sagatavotos spēlei. Tas viss palīdzēja Viesītes komandai tikt pie bronzas medaļām. Tas ir ievērojams sasniegums, ka visā lielajā PSRS ir iegūta 3. vieta. Komandā spēlēja Daina Krepša, Indra Grinsone, Ingrīda Tučeka, Antra Tučeka (kapteine), Biruta Žinko, Dacīte Spārniņa, Anita Jēriņa, Inna Maksimoviča, Lilita Beinarte.

Vēl var uzskaitīt daudzus iegūtos kausus volejbola sacensībās: Viesītes vidusskolas zēnu un meiteņu komandas 1964. gadā uzvar republikas XVI skolēnu spartakiādē, tai pašā gadā jaunākā un vidējā vecuma zēni, kā arī vidējā vecuma meitenes izcīnā “Kurzemes kausu”, 1967. gadā vidusskolas jaunieši izcīnā 1. vietu republikas XX skolēnu spartakiādē, meiteņu komanda 1967. gadā iegūst Latvijas LKJS CK kausu volejbolā, BSB “Vārpas” junioru meistarsacīkstēs meiteņu komanda iegūst 1. vietu, bet zēnu komanda – 3. vietu, u.c.

No skolotāja audzēknēm vislielākos panākumus volejbolā ir guvusi Daina Krepša. Daina ir dzimusi Rīgā 1949. gadā, sākusi mācīties Neretas vidusskolā, pēc tam - Mazzalves 7-gadīgajā skolā. Katru dienu no mājas uz skolu un atpakaļ viņa gāja 11 km, pēdējos Mazzalves skolas gados vēl uz velosipēda veda mazo māsu Veru. Kā atceras Daina, tad ceļi bija tik sliktā stāvoklī, ka pat kāpurķēžu traktors bija iestidzis dubļos. Bet tas arī Dainai deva rūdījumu un labu fizisko sagatavotību. 1961. gadā Dainas vecāki pārceļas uz dzīvi Viesītē, un Daina turpina mācības Viesītes vidusskolā. Skolotājs Spārniņš ievēro slaido un fiziski spēcīgo meiteni un sāk viņu iesaistīt volejbola treniņos. Daina apgūst dažādus vieglatlētikas veidus, iemācās spēlēt basketbolu, tomēr volejbols kļūst par viņas dzīves vadmotīvu. Kā stāstīja Daina, tad skolotājs Spārniņš iedevs viņai volejbola bumbu un licis mājās “Kalniešos” stundām vingrināties veikt augšējo piespēli pret kūts sienu. Tieši Daina kļūst par vidusskolas meiteņu volejbola komandas uzvaru balstu. No 1965. gada viņa spēlē republikas jaunatnes izlasē. 1966. gadā Daina pabeidz vidusskolu, sekmīgi iestājas Rīgas Politehniskajā institūtā (RPI) Aparātubūves un automatizācijas fakultātē. Spēlē RPI komandā un kļūst par vairākkārtēju republikas čempioni volejbolā. 1971. gadā D. Krepša pabeidz studēt RPI un tiek uzaicināta spēlēt meistarkomandā “Aurora”. Meistarkomandā spēlē 6 sezonas un kļūst par PSRS sporta meistari. Tā kā volejbols ir Dainas dzīves aicinājums, tad viņa 1977. gadā

iestājas LVFKI. 1982. gadā pēc LVFKI pabeigšanas sāk strādāt RPI par vecāko pasniedzēju un RPI sieviešu volejbola komandas treneri. No 1993. gada ir Latvijas Sporta pedagogijas akadēmijas docente un trenere. Izaudzinājusi daudzus teicamus volejbola trenerus, piemēram, Mārci Oburmani - Jēkabpils komandas "Lūši" vecāko treneri. D. Krepša ir ieguvusi daudzas godalgotas vietas Pasaules senioru volejbola sacensībās.

Voldemārs Spārniņš bija ne tikai izcils skolotājs un treneris, bet arī labs sporta sacensību organizators. Viesītē tika sarīkoti ne tikai rajona mēroga turnīri, bet arī republikas zonālie mači. Pateicoties sporta stadiona kompleksa attīstībai, Viesītē tika sarīkotas pat Vissavienības jaunatnes sacensības. 1970. gadā sporta stadionā iekārtoja volejbola laukumu ar bituma segumu. Šā paša gada vasarā Viesītē notiek republikas pionieru spartakiādes sacensības volejbolā un pat Vissavienības vidusskolu sacensības volejbolā. Visu šo sacensību organizatoriskā darba smagumu iznes skolotājs Spārniņš. 1971. gadā skolotājs izveido sporta stadionā basketbola laukumu ar bituma segumu.

Skolotājs ne tikai vada fizikultūras stundas un trenē vidusskolas komandas, bet ir arī rosīgs sabiedriskajā dzīvē. Bieži viņš ir galvenais tiesnesis vai sekretārs republikas mēroga zonālajās sacensībās volejbolā un rajona skolu jaunatnes sporta sacensībās. V. Spārniņš skolā vada fiziskās audzināšanas metodisko komisiju. Lasa lekcijas skolēnu vecākiem par fiziskās audzināšanas lomu apmācības procesā. 1967. gadā V. Spārniņš izstrādāja programmu volejbola apmācībai visām republikas skolām, ko pieņēma LPSR Augstākās un vidējās speciālās izglītības ministrija (tagad Izglītības un zinātnes ministrija). Skolotājs arī panāca, ka ministrija noteica skolām fizikultūras nodarbības 3 stundas nedēļā.

Skolotājs V. Spārniņš ir ticis apbalvots ar daudziem Latvijas PSR un Vissavienības goda rakstiem. 1965. gadā ieteikts apbalvošanai ar krūšu nozīmi "Teicamnieks izglītības darbā". Vēlāk skolotājs saņēma arī PSRS nozīmi "Fizikultūras teicamnieks". 1963. gadā V. Spārniņš bija izvirzīts goda nosaukumam "Latvijas PSR Nopelniem bagātais fizikultūras skolotājs", diemžēl atkal "biogrāfijas dēļ" nepiešķīra goda nosaukumu.

Būdam gūstā, V. Spārniņš iegūst reimatismu. Skolotājam bija poliartrīts. Reimatisma sāpes pavada Voldemāru visu tālāko mūžu, tāpēc skolotājs visu laiku valkāja adītus vilnas džemperus. Lietojot stiprus pretsāpju līdzekļus, sāk bojāties nieru darbība. Slimība progresē, un slimības dēļ 1977. gada 31. augustā viņš tiek atbrīvots no darba Viesītes vidusskolā. Ārstēšanās daudz nepalīdz, un 1979. gada 14. martā (tieši pēc 60 gadu jubilejas sagaidīšanas) Voldemārs Spārniņš mirst. Cēlonis - nieru mazspēja. Skolotājs tiek apglabāts Viesītes Jaunajos kapos.

No V. Spārniņa bērniem pa sporta līniju "turpina iet" dēls Gaitis Spārniņš. Mācoties LVFKI neklātienes nodaļā, Gaitis strādā Viesītes vidusskolā par fizikultūras skolotāju, pēc tam Viesītes lauksaimniecības skolā par pasniedzēju. Mirst 2009. gada septembrī 66 gadu vecumā. Gaitis izaudzina dēlu Lauri, kurš ir vairākkārtējs godalgoto vietu ieguvējs valsts šaušanas sacensībās tranšeju stendā, 2017. gadā Kuldīgā iegūst Latvijas kausu. Arī Laura Spārniņa meita Laura (dzimusi 2007. gadā) teicami spēlē tenisu un savās U vecuma grupās ir augstos reitingos. Sportiska ir Gaita Spārniņa meitas Gunitas Skrastiņas ģimene. Gunitas dēls Bruno Skrastiņš no 4 gadu vecuma trenējas Jura Docenko futbola skolā ALBERTS un jau 12 sezonas ar panākumiem spēlē dažādos jauniešu futbola turnīros. Diemžēl no skolotāja bērniem un mazbērniem neviens vairs neturpina "Viesītes volejbola stāstu".

1994. gadā atdzimst Draudzīgā Aicinājumu fonds. Pie tā izveides stāv arī Kārlis Greiškalns, kurš tajā laikā ir Valmieras rajona padomes priekšsēdētājs. Kārlim rodas ideja: nevis dāvināt savai skolai grāmatas, bet par piemiņu skolotājam un trenerim Voldemāram Spārniņam izveidot ikgadējas sacensības volejbolā "Spārniņa kauss". Sacensības rīko katra

kalendārā gada sākumā. Pirmo sacensību mecenāts bija pats K. Greiškalsns. Pamazām Kārlis šīs sacensības izveido par visas Sēlijas skolēnu sacensībām. Tagad šīs volejbola sacensības finansē vietējās pašvaldības. Kārlim aktīvu palīdzību “Spārniņa kauss” maču organizēšanā sniedz visas Sēlijas novadu pašvaldības, Viesītes vidusskolas direktors Andris Baldunčiks un Neretas vidusskolas skolotājs Imants Silovs. Var teikt, ka turpina dzīvot “Viesītes volejbola stāsts”, bet jau ar Sēlijas akcentu. Jāvēl, lai mači “Spārniņa kauss” volejbolā turpinās ilgus gadus un kļūst par ievērojamām sacensībām Latvijas jaunatnes volejbolā.

Paradoksāli, Voldemārs Spārniņš pats nekad nav bijis izcils sportists, nekad nav ilgstoši profesionāli trenējies un ieguvis augstas sporta godalgas. Tai pašā laikā visa viņa dzīve ir saistīta ar sportu, pratis skolēnos un jauniešos saskatīt sportista dotības, motivēt viņus nodarboties ar sportu, iedvesmot grūtajam treniņu darbam, neatlaidīgi strādāt un sacensībās ar sakostiem zobiem cīnīties līdz uzvarai. Viņa audzēkņu augstie sportiskie sasniegumi liecina par skolotāja un trenera prasmi izveidot jaunajā sportistā fundamentālus fiziskos un garīgos pamatus tālākai izaugsmei un veselīgam dzīvesveidam. **Gudrs, radošs un fanātisks fizikultūras skolotājs un sporta treneris!** Pēc Voldemāra Spārniņa aiziešanas no skolotāja un trenera darba raksta autors nezina nevienu no Viesītes skolām nākušu audzēkni, kurš būtu varējis uzstādīt Eiropas rekordus, spēlēt meistarkomandās, kuras iegūst Eiropas kausus.

Vēlos pabeigt rakstu ar amerikāņu beisbolista “Mazulis” Rūts (George Herman Ruth, Jr.) teicienu: “Tu nevari uzveikt cilvēku, kurš nekad nepadodas.” Un tāds bija skolotājs un treneris Voldemārs Spārniņš – nekad nepadevās, ne grūtajos bērnības gados, ne kara gados, ne gūstā, ne skolotāja un trenera darbā.

Par sniegto atbalstu raksta tapšanā pateicos LNA Jēkabpils zonālā valsts arhīva darbiniekiem, skolotāja Voldemāra Spārniņa meitai Dacītei Bārdai un viņa audzēkņiem: Kārlim Greiškalam, Dainai Krepšai, Jurim Kohanovičam, Indraim Klīvei, Andrejam Treijam un Vijai Grosgalei.

Jānis Miezeris
Skolotāja Voldemāra Spārniņa audzēknis
2019. 16.II.

FOTOGRAFĪJAS

1. V. Spārniņš pēc Pļaviņu pilsētas ģimnāzijas izlaiduma 1939. gadā
2. V. Spārniņš ģimenes lokā Viesītē 1949. gadā
3. Viesītes vidusskolas zēnu volejbola komanda – Vissavienības skolēnu spartakiādes čempioni Minskā 1960. gadā ar savu treneri V. Spārniņu
4. Viesītes vidusskolas meiteņu volejbola komanda 1968. gadā pēc skolas 20. izlaiduma svinīgā akta ar savu treneri V. Spārniņu (fotogrāfijā nav D. Krepšas).